

1581245

Грина
Пономарьова

МАРІУПОЛЬ *на хвилях історії*

(1780–2022 pp.)

Місто Марії. Йому нині присвячують вірші, пісні й цілі романи, воно стало символом нескореності й надії. У пропонованому читачам нарисі історії Маріуполя Ірина Пономарьова збрала надзвичайно цінний матеріал з історії міста: від часів, коли у Надазов'ї запорозькі козаки засновували зимівники, і до російської окупації у 2022 р. У цій книзі авторка збрала безцінні відомості, зафіксовані в документах Маріупольської міської думи та Маріупольського грецького суду, міських часописах і записках мандрівників, купців, послів, листівках і фотографіях, спогадах і переказах містян і найвідоміших маріупольських блогерів — дослідників історії міста, розповіді про артефакти, що до повномасштабного вторгнення зберігалися в Маріупольському краєзнавчому музеї.

Зазначені матеріали дають змогу поринути в мальовничий світ приморського міста, яке врешті стало українським промисловим гігантом і яке знищили російські війська лише за два перші місяці окупації, свідком чого була сама авторка.

Книга адресована всім, хто цікавиться історією України й Маріуполя зокрема.

ЗМІСТ

Розділ 1

Колиска Надазов'я:

від козацьких зимівників до розвиненого поліса

На межі імперій	10
Грецький проєкт, або Як постав Маріуполь	11
Маріупольський грецький суд: хто? де? коли?	19
Море, пісок і роза вітрів – раціональність потрібна у всьому	23
Серце міста	27
Маріупольські комерсанти	38
Клуби, театри й бібліотеки – спільні захоплення маріупольців	47
Етнокультурна мозаїка	50
Таємниці кам'яних храмів	57
Маріупольський феншуй	62
Грецька кухня як мистецтво	66
Тохма, тухмад'я та йорган, або Як грецькі ремісники створювали затишок	71

Розділ 2

Ментальність Маріуполя на зламі століть

Громада чи міська дума — хто головніший?	76
Мовчазні свідки історії	80
Маріупольський морський порт — морських шляхів початок і морських шляхів кінець	107
Найуспішніший бізнес металургійної столиці	116
Солодкі радощі	120
Справи алкогольні	122
Новинка цивілізації — трамвай	124
«Жорстока несправедливість», або Як маріупольські дівчата отримували освіту	125
Маріупольські лікарні — для всіх і кожного, бо ж головне — здоров'я містян	129
Народження оазиса на піску	131

«Версаль», «Континенталь», «Європейський»...:	
готельний бізнес Маріуполя з музикою і без	135
Символ таємничості й скорботи	137
«Консули потрібні тільки як посередники між керівниками країн» — розвінчуємо міф	139

Розділ 3

Маріупольський промисловий магніт

Нові можливості на кожному кроці	146
Як проста тюлька врятувала місто від голоду	148
Початок і кінець захопливого морського спосу	151
Завод Ілліча і стахановський рух, або Новітні ікони	154
«Азовсталь» — гордий погляд у майбутнє	161
«Жигулівське», «Приазовська кістка» і... панчохи	168

Розділ 4

Випробування війнами

Маріуполь у Першій світовій війні — період втрат і руйнувань та великих зисків	177
У горнилі громадянської війни й радянського терору	180
Вживання в умовах небезпеки та нестабільності	180
Сатанинська винахідливість комнезамівців	185
«Грецька операція» та двигун Челпанова	187
Друга світова війна: життя в окупації	189
Сквери-цвитарі й танці у вихідні	189
Непідкорена сталева міць	192
Паралельні реальності: «Просвіта», музеї та кінотеатри / масові розстріли й остарбайтери / підпілля	196
Барвиста симфонія звуків післявоєнного міста	203

Розділ 5

«Змін вимагають наші серця»: від відлиги до перебудови

Друге дихання космічної галузі & розвиток в епоху застою	212
Солодкі виробництва	217
Заповітна карта, що відкрила шлях у майбутнє	222

Насолода для очей та душі, яку в нас вкрали	228
Пляжні вечірки, волейбол і футбол — такі шалені миті юності	233
Маріупольські санаторії, або Як отримати путівку до раю	236
Що душі завгодно, тільки... по благу	240
«Везіть мене в принцип, там все є!»	241
Куди маріупольці полюбляли ходити на закупи	243
Як врятувати весілля чи день народження, коли в країні антиалкогольна кампанія	249
«ABBA» «Boney M.», «Modern Talking», CC Catch і віра у світле майбутнє	253
«Мода — як їжа: не зациклюйтеся на одному блюді» (Кензо Такада)	255
Нестримна пристрасть до котлет, або Чотири міфи про радянські продукти	272
Навчайтеся скільки завгодно, але тому, що наказано, створюйте, але тільки те, що дозволено	281

Розділ 6

І засяє нам сонце свободи!

Порт: від найглибшої гавані до поля битви	296
Завод Ілліча — держава в державі	298
«Азовсталь», або Де виробляли залізничні рейки і що тримає чорнобильський саркофаг	305
Батько українського бронетранспортера — «Азовмаш»	309
«Вибір зроблено — я вступаю до Маріупольського гуманітарного інституту!»	311
Культурна феєрія свят	318
Малий бізнес — це велика гра	321
Країна Всемережжя для всіх	336
Шукаєте нових друзів? Бажаєте з кимось познайомитися? Думаєте, як влаштувати побачення? Тоді вам до нас — у Маріупольський міський чат!	338
«0629» — портал у світ інформації	341
Газета — чернетка історії	343
За кілька кроків до війни	345
Заступила чорна хмара... ..	351